

Yliopiston kolmas tehtävä: yliopiston alueellinen rooli

*Professori Ilkka Virtanen
Vaasan yliopisto*

Vaasan Rotaryklubi - Vasa Rotaryklubb
Viikkoesitelmä
Svenska Klubben 5.1.1999

Towards the responsive university?

❖ Responsive

- vastaus-
- vastaanottavainen, herkkä
- herkästi reagoiva, altis
- vuorolauluun perustuva (liturgiassa)

❖ Yliopistot liturgeina, vaikutusalue seurakuntana, toimiiko vuorolaulu?

Alueellinen rooli yliopistojen säädös- perustaisessa tehtäväkuvassa

Yliopistolaki (kaikille yliopistoille yhteinen)

- ❖ Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa nuorisoa palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa (4 § Tehtävät)
- ❖ Yliopistojen tulee arvioida koulutustaan, tutkimustaan sekä taiteellista toimintaansa ja niiden vaikuttavuutta (5 § Arviointi)

Alueellinen rooli tulossopimuksissa

Vaasan yliopisto & Opetusministeriö

- ❖ Yliopistoa kehitetään talouteen, hallintoon ja kulttuuriin suuntautuvana yliopistona, jonka vahvuusalueita ovat yrityksen rahoituksen ja rahoitusmarkkinoiden tutkimus, monikielisyys, kulttuurien välisen viestinnän ja ammattikielten tutkimus, johtajuus- ja yrittäjyystutkimus, kuluttajakäyttäytymiseen ja yritysten kansainvälistymiskäyttäytymiseen liittyvä tutkimus sekä vertaileva hallinnon tutkimus
- ❖ Yliopistoa kehitetään (vastaavat asiat koulutuksessa)
- ❖ Yliopistolla on vahvat alueelliset ja pohjoismaiset yhteydet osana laajempia kansainvälisiä yhteyksiä

Alueellisuus ja missio / strategiat

- ❖ Alueelliseen vaikuttavuuteen liittyvät tekijät ja toimenpiteet eivät ole keskeisesti esillä yliopistojen yleisessä tehtävänmäärittelyissä
- ❖ OPM:n ja yliopistojen välisissä tulossopimuksissa viittauksia alueellisiin näkökohtiin vain vähän
- ❖ Yliopistojen sisäisissä suunnitteluprosesseissa alueellisuus ei eksplisiittisesti esillä (poikkeus: täydennyskoulutus)
- ❖ Yliopistoilla tasapainoitUSDilemma
 - kansallinen ja kansainvälinen menestyminen ja maine
 - alueellinen aloitteellisuus ja kehitystyö

Alueellisen roolin yleiset puitteet

Kansainväliset trendit

- ❖ Huomion kiinnittäminen yliopistojen alueellisiin vaikutuksiin yleismaailmallista
- ❖ Runsaasti esimerkkejä yliopistoverkoston ulottamisesta myös haja-asutusalueille (Skandinavia, UK, USA&Kanada, Australia)
- ❖ Kansallisia aluevaikutusohjelmia (reht. neuv./UK, Kellogg-ohj./USA, yliopistojen 3. rooli/Ruotsi)
- ❖ Kansainvälisiä ohjelmia yliopistojen aluevaikutusten arvioimiseksi (OECD:n IMHE-ohjelma, CRE:n projekti)

Alueellisen roolin yleiset puitteet, jatk.

Kansalliset olosuhteet

- ❖ Yliopistojen ulkopuolisen rahoituksen määrän huomattava kasvu, alueellisten rahoituslähteiden yleinen lisääntyminen
- ❖ Aluerakenteiden uusiutuminen (maakunta- ja lääninuudistus, TE-keskukset, osaamiskeskukset, EU:n alueellinen rooli)
- ❖ Lisää vapausasteita toiminnan ja rahoituksen järjestämisessä, kuuluuko aluerooli missioon?
- ❖ Vahvan alueellisen taustan ja tehtävän omaavan ammattikorkeakoululaitoksen synty

Yliopistojen alueellisia ulottuvuuksia

- ❖ Opiskelijavirrat, koulutustason nousu
Itä-Suomen yliopistojen osuus alueen opiskelijoista, kehitys 1977 ⇒ 1995

- Kuopion lääni: 25% ⇒ 53%
- Kymen lääni: 24% ⇒ 52%
- Mikkelin lääni: 24% ⇒ 45%
- P-K:n lääni 45% ⇒ 77%

Vaikutukset muualle hakeutumiseen

- Helsingin osuus opiskelijoista puolittunut
- Jyväskylä ja Tampere likimain säilyttäneet osuutensa (paitsi P-K:sta osuus puolittunut)

Yliopistojen alueellisia ulottuvuuksia

❖ Taloudelliset vaikutukset aluetalouteen

Suorat vaikutukset (palkat, hyödykkeiden ja palvelujen hankkiminen, rakentaminen, opiskelijoiden kulutus)

- 341Mmk (JoY) + 207 Mmk (KuY) + 155Mmk (LTKK)
- 1100 hlö (JoY) + 1150 hlö (KuY) + 530 (LTKK)

Epäsuorat vaikutukset (suorien rahavirtojen vaikutus tuotantoon, verotuloihin, työpaikkoihin)

- 515 Mmk (JoY) + 322 Mmk (KuY) + 233 Mmk (LTKK)
- 980 hlö (JoY) + 660 hlö (KuY) + 480 (LTKK)

Yliopistojen alueellisia ulottuvuuksia

- ❖ **Dynamon rooli**
 - teknologiakylät, tiedepuistot, osaamiskeskukset
 - innovaatio- ja uusyritystoiminta
 - tutkimus- ja tuotekehitys
 - koulutus ja konsultointi
- ❖ **Virikkeet kulttuuri- ja yhteiskuntaelämälle**
- ❖ **Väylä kansainvälistymiseen**
- ❖ **Imagon rakentaja ja kohentaja**

Yliopistomallit: Itä-Suomi vs. Oulu

- ❖ Yliopistokeskustelu 1960-luvulla
- ❖ Keskustelun tulos: Itä-Suomeen kolmen itsenäisen yliopiston malli
 - kullakin yliopistolla omaa profiilinsa
 - yhdessä (lähes) kattava tieteenalavalikoima
 - yliopistoilla vajaan 30 vuoden jälkeen 10%:n osuus Suomen yliopistolaitoksesta
- ❖ Vrt. “Oulun malli”: OY:lla (40 v) myös 10%:n osuus Suomen yliopistolaitoksesta
 - samoilla resursseilla samat tulokset (opetus ja tutkimus)!
 - alueellinen vaikuttavuus?

Yleisiä huomioita

- ❖ Sidosryhmät kokevat yliopistot tärkeiksi ja ne nauttivat suurta arvostusta. Erityisesti sijaintikaupungeilleen ne ovat merkkituotteita.
- ❖ Yliopistojen alueellinen rooli, kun alueena on maakunta/ (vanha) lääni
 - paikalliset vaikutukset merkittävät, erityisesti sijaintikaupungeilleen
 - vaikutuksen ulottuminen yli koko alueen vähäisempää, erityisesti haja-asutusalueilla
- ❖ Eri ministeriöiden aluetason yhteistyössä puutteita
 - Tekes, TE-keskukset, osaamiskeskukset, maakuntahall.
 - OPM:llä ei aluetason ulottuvuutta korkeakouluasteella

Yleisiä huomioita, jatk.

- ❖ Paikallisen ja alueellisen ulkopuolisen rahoituksen hankintaan ja kanavointiin lisää järjestelmällisyyttä
 - perustuu enemmän yksilöllisiin aktiviteetteihin kuin yliopiston taholta luotuun systematiikkaan
 - monitieteisten tutkimus- ym. ryhmien hallinnollinen ja rahoituksellinen asema usein epämääräinen
 - ulkopuolinen rahoitus osana kokonaisrahoitusta?
- ❖ Kehittämistarpeita koko yliopistoyhteisön sitouttamiseksi myös alueelliseen vastuuseen
 - opiskelijarekrytointi, opiskeluaikainen seuranta ja ohjaus, työllistämispalvelut, alumnitoiminta
 - henkilöstön sitoutuneisuus ammatillisesti ja sosiaalisesti

Yleisiä huomioita, jatk.

- ❖ Täydennyskoulutuskeskukset tiiviimmin osaksi yliopiston toimintastrategiaa
 - laitosten ja täydennyskoulutuskeskusten yhteistyö, eri keskusten välinen yhteistyö, rahoitusjärjestelyt
- ❖ Ammattikorkeakouluyhteistyö järjestämättä
 - työnjako, yhteistyö
 - tutkintojen niveltäminen
- ❖ Alueen tarpeista lähtevä uusi koulutus?
 - kurssit olemassaoleville ohjelmille
 - tutkintoon johtavat ohjelmat
 - uudet koulutusyksiköt

Suosituksia

- ❖ Korkeakoululaitoksen alueellisia vaikutuksia koskevia selvityksiä ja arviointeja syytä jatkaa ja
 - ulottaa koko maan kattaviksi
 - tarkastella asiaa usean eri hallinnonalan näkökulmasta
 - ottaa ammattikorkeakoululaitos mukaan
- ❖ Harkittava, olisiko tulossopimuksissa käytettäviin kriteereihin sisällytettävä myös (alueellista) vaikuttavuutta kuvaavia mittareita

Aluerooli osana yliopiston tehtävää

- ❖ Yliopisto hyödyttää aluettaan parhaiten silloin, kun se yleisin kansallisin ja kansainvälisin kriteerein mitattuna on opetuksessaan ja tutkimuksessaan mahdollisimman korkeatasoinen
- ❖ Think globally, act locally (Percy Barnevik, ABB)
- ❖ Success will come to those companies large and small that can meet global standards and tap into global networks and to those regions that do best in linking businesses that operate within the global economy (Kanter: World Class: Thriving Locally in the Global Economy)

